

Jelölt: Eplényi Anna

Laudáció: Götz Eszter – Építőművészet

A táj mint nevelő

Egy olyan tájépítész szeretnék a figyelmükbe ajánlani, akinek viszonylag kevés munkájával találkozhatnak – vagyis gyakran találkoznak, csak nem tudnak róla. Mert sokkal több helyen ott hagyta a keze, a szeme, a gondolkodása nyomát, Budapesten és Kalotaszegen, vidéken és külföldön, mint gondolnánk. Eplényi Anna nem nagyberuházások tájépítészeti feladatain dolgozik, a többi pályatársához képest kevesebb parkot, kertet tervez. Tulajdonképpen ő nem a tájat alakítja az emberhez, hanem fordítva: az embert a tájhoz. A Szent István Egyetemen tájépítészeket oktat, a GYÍK Műhelyben pedig immár 21 éve gyerekeket szoktat arra, hogy meglássák, milyen a körülöttük lévő világ.

Mondhatnák, hogy ez egy hagyományos oktatói pálya, évről évre újabb diákok jönnek, akiknek a tanár a fejükbe ülteti a szakma alapjait. Ülteti, mint a kertész a növényt. Csakhogy Eplényi Anna nem ezt teszi. Ő nem ültet, hanem gyomlál, válogat, magokat keresgél, kavicsokat gyűjt, virágszirmokra csodálkozik rá. Egyetemi nyelvre lefordítva: nem egyszerűen tájépítészetet tanít, hanem tájkarakterrel, a táj plasztikájával, művészi terepformálással, a táj történetével, és karakterével foglalkozik. Emellett pedig egy sor olyasmivel, ami szigorúan véve nem tartozik a szakmai tudásanyaghoz: szabadkézi tájrajzolással, tájköltéssel, a táj érzéki megközelítésével, tájképfestéssel, környezetpszichológiával, a táj szerepével az életünkben. Elképesztő energiával és még ennél is elképesztőbb széles műveltséggel térképez fel minden olyan jelenséget és műfajt, ahol a táj formáló ereje megnyilvánul. Anna küldetése – azt hiszem, az ő esetében fogalmazhatunk így anélkül, hogy patetikus lenne – az, hogy felmutassa mindazt a hatást, amit a táj gyakorol az emberre.

Fordítva szokott ez lenni. A kortárs tájépítészet többnyire megmenti a tájat, óvja, őrzi, tiszteletben tartja, rehabilitálja – mintha valami rajta kívül álló valami volna. Az az ösztönös, ugyanakkor tudós módon is átélt szimbiózis, amit Anna mutat fel táj és ember között, nagyon ritkán szerepel akár a kutatásokban, akár a bármilyen szintű tananyagokban. De ott a nyoma a költészetben, a festészetben, a népdalokban, a hagyományos falusi életmód minden megnyilvánulásában, eszközeiben és építészetében, díszítő stílusában és tárgyformálásában. És ott van a városi emberek életmódjában is, akármennyire vakok is vagyunk már erre a 21. század elején. Mindenben és mindannyiunkban ott van a közvetlenül megélt táj, a környezet egyedi kódja, a domborzat geometriája, a növények forma- és színvilága, a levegő párája, a folyók, patakok színárnyalata, a kövek, kavicsok alakja. Még a nagyvárosokban is. Anna rendszeresen vezet nagyvárosi és vidéki terepgyakorlatokat, végigelemelte Barcelona, Párizs vagy Bécs kertjeit, városi tájait. Kertművészeti stúdiumaiban nem csupán a történeti stílusokkal foglalkozik, hanem nagy hangsúlyt helyez a történeti, modern, posztmodern és kortárs művészetnek a tájhoz, a kerthez való viszonyára is.

Az egyetem mellett nagyon fontos beszélni arról, hogy több mint két évtizede a GYÍK Műhely tanára, 2012 óta ő vette át Sinkó Istvántól a műhely vezetését. A gyerekektől nemcsak olyan munkákat vár, amivel otthon majd be lehet keretezni, hanem nyitottságot, azt, hogy bátran nyúljanak az anyagokhoz és szabadon fejezzék ki magukat a kezük, a szemük és az érzéseik segítségével. Hogy érezzék a környezetüket. Itt is a lényegét látjuk: nem az ember formálja a világot, hanem a világ az embert, ha megnyílunk rá, ha megtanuljuk befogadni az erejét, a hatását, a tanítását. Könyvekkel, füzetekkel, módszertani anyagokkal segíti az oktatást, kerttörténeti foglalkoztatót ír, kiadványt készít a tereprendezés, a domborzat, a tájplasztika művészi feldolgozásáról, nyári táborokat, kalákákat vezet. Inspirál, megnyitja az érzékelést, az intuíciót a táj jellegzetességei felé. Az intuíció nagyon fontos, emiatt hangsúlyozza Anna az oktatásban a szabadkézi rajz, a terepmunka közben készíthető skiccek jelentőségét: *ragadd meg, amit érzel, ne várj vele, ne engedd el!* Ezzel a közvetlen ráhangolódással kapcsolatot épít a környezet és a gyerekek között. Igazi varázsló, aki föllebbenti a digitális világ fátylát, és megmutatja, mi van alatta.

Időről időre azonban tervezett tájjá is alakítja ezt a szellemiséget. Példa rá a magyarvalkói Jékely Irodalmi Kert, amelyben az egykor gyakran itt tartózkodó Jékely Zoltánnak nem is egyszerűen az emlékéét örökítette meg, hanem költészetét, kifejezésmódját, azt a mély átélést, ami Jékely lírájában Magyarvalkó, az itteni élmények, a táj egyedisége inspirált. Ezért kapott a kert Postagalamb-fát és versrészleteket, és ezért helyezett ide Eplényi Anna egy magasra szálló „kék szárnyú égi hintát”, ami a levegőből mutatja meg, szárnyalás közben, elszakadva a földtől, mit kaphatott a költő a tájtól. És ezzel azt is, hogy mit kaphat bárki nyitott szívű, nyitott tekintetű emberfia a tájtól.

Makacsul hiszek abban, hogy ennek az évszázadnak ez a kulcskérdése: nem uralkodni, hanem együttműködni, nem formálni, hanem formálódni. Eplényi Anna tanárként, könyvek szerzőiként, előadóként, kiállítások szervezőjeként, kutatóként és gyakorló tájépítésként ebbe az irányba terel mindenkit, akivel kapcsolatba kerül. Ez a szemlélet, és Anna egész, rendkívüli tiszteletet érdemlő habitusa, játékra kész komolysága, precizitása, elszántsága ugyanilyen kimagasló teljesítményt nyújtana bármely más szakmában. A tájépítészek büszkék lehetnek arra, hogy az ő közösségüket gazdagítja. Legyenek hát büszkék rá, és honorálják az Év Tájépítésze Díj odaítélésével.